

Samordningsförbundet i Södertälje

Rapport om regeringsuppdraget ökad upptäckt av våld

2019-2021

Samordningsförbundet i Södertälje

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Mål	3
Genomförande.....	3
Organisation.....	3
MIA.....	4
Alis.....	4
Samverkan.....	4
Kunskapshöjning	4
Kartläggning	4
Sju frågor om våld	5
Resultat	5
Kartläggning	5
Enkätfrågor	5
Bakgrundsfaktorer	6
Frågor om våld	7
Nationellt	8
Det säger medarbetarna	9
Jämställdhet och jämlikhet	9
Utveckling och framtid.....	9
Sammanfattning.....	10

Inledning

Ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och helt avgörande för att människor och samhällen ska utveckla sin fulla potential. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett komplext problem som kräver samverkan och samsyn mellan myndigheter och andra berörda aktörer i samhället. Samverkan och samsyn behövs både på individuell och strukturell nivå och bör ha sin utgångspunkt i individens behov och respekt för varje aktörs kompetens, uppdrag och ansvarsområde. Samordningsförbundets struktur med fyra samverkande parter är en utmärkt grund för det gemensamma arbetet kring våldsproblematiken och ger även möjligheter till att över tid upprätthålla och forma samverkan över myndighetsgränserna.

Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor ligger till grund för regeringsuppdraget att verka för ökad upptäckt av våld. Strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.

Genom en långsiktig strategi och ett riktat åtgärdsprogram lägger regeringen grunden till ett mer målinriktat och samordnat arbete mot mäns våld mot kvinnor. Särskilt angeläget är att utveckla våldsförebyggande insatser. Det arbetet ska nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor. Den nationella strategin ingår i regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse till riksdagen (Skr. 2016/17:10).

Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna och utveckla länets våldsförebyggande arbete. I uppdraget ingår att se till att regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor får genomslag i länet. Det övergripande målet är ett jämställt samhälle och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Samordningsförbundet har startat upp en dialog med Länsstyrelsen Stockholm i syfte att koppla vårt arbete med att fråga om våld till de regionala målsättningar och strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020–2026 samt för att synliggöra Samordningsförbundens arbete utifrån strategin.

Arbetet med att upptäcka våld och stödja de som drabbats är ett arbete som är ytterst angeläget för deltagare i förbundets finansierade insatser. Det är också viktigt för att myndigheter ska kunna arbeta effektivt så att personer som befinner sig i behov av samverkan får adekvata insatser.

Vid regeringsuppdragets start 2019 valdes sju samordningsförbund ut för pilotverksamhet. Under 2019 och 2020 har det, inom regeringsuppdragets ram, utvecklats ett systematiskt operativt arbete. Projektet har tagit fram informationsmaterial, ordnat utbildningar och dokumenterat erfarenheter.

Resultaten från de enkätfrågor som ställs till deltagarna visar att en alltför stor andel av både kvinnor och män har drabbats av våld. Ett våld som inte har upptäckts av myndigheterna tidigare då frågor om våld aldrig har ställts. Ett våld som för många deltagare försvårar att komma vidare i sin rehabilitering.

Bakgrund

Regeringen gav Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen 2019 i uppdrag att verka för förbättrad upptäckt av våld m.m. med utgångspunkt från den plan som Socialstyrelsen redovisade till regeringen den 21 maj 2019 (S2018/03696/JÄM). Jämställdhetsmyndigheten fick ansvar för övergripande samordning, uppföljning och redovisning av både myndighetsgemensamma och myndighetsspecifika

insatser. Till Jämställdhetsmyndighetens uppdrag hör även att stödja Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) samt att följa och utvärdera pilotverksamhet för upptäckt av våld vid några samordningsförbund. NNS har fått regeringsuppdraget därför att samordningsförbunden utgör en rikstäckande struktur för samverkan mellan kommun, Region, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som med fördel kan involveras i arbetet för att förbättra upptäckten av våld.

Efter en förfrågan från Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS) under våren 2019 om intresse att bedriva en pilotverksamhet av projektet Våld i nära relationer ansökte Samordningsförbundet i Södertälje om att bli pilotprojekt. Avsikten med pilotprojektet är att inom myndigheternas ordinarie verksamhet öka kunskapen och utveckla metoderna för att rutinemässigt kunna ställa frågor om våld till besökare/kunder/patienter genom att använda ett frågeformulär. Genom ett utökat operativt samarbete mellan ingående myndigheter kunna förbättra möjligheterna att upptäcka våld samt vid behov kunna förmedla skydd, stöd och behandling genom socialtjänst, hälso- och sjukvård samt vid andra aktuella befintliga verksamheter. Södertälje var ett av sju förbund i landet som initialt valdes att bedriva pilotprojekt om ökad upptäckt av våld. Arbetet startade upp under oktober 2019. NNS har stöttat det lokala arbetet och fungerat som metodstöd. Samordningsförbundet i Södertälje har också fungerat som faddrar till andra förbund som börjar arbeta med uppdraget.

Mål

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är samhälls- och folkhälsoproblem som allvarligt påverkar levnadsvillkor och livskvalitet för dem som drabbas. Att utsättas för våld ger svåra och långsiktiga konsekvenser för brottsoffret. Våldet innebär också stora ekonomiska förluster för individen och samhället. Våldsutsatta förlorar oftare sitt arbete, har lägre inkomster och blir oftare sjukskrivna än andra. Den utsatte löper också högre risk att dö i förtid.

Samordningsförbundets målgrupp är de som har behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering. Våld i nära relation är i vissa fall en av orsakerna till att den enskilde inte kommer vidare i rehabiliteringsprocessen. Samordningsförbundet vill bidra till att frågan om våld i nära relationer integreras i befintliga samverkansstrukturer både operativt och strukturellt och där den idag saknas men bör ingå.

Då flera myndigheter, hälso- och sjukvård, civilsamhälle m.fl. är en del av det skydd och stöd som ges till våldsutsatta behöver resurser identifieras och kartläggas. Insatser och ansvar behöver samordnas och organiseras på ett mer strukturellt sätt för att ge bättre effekt för de utsatta individerna. Här kan pilotprojektet bidra till en ökad samverkan, samsyn och samordning samt föreslå en ideal process.

Målet är att myndigheterna har och använder rutiner och metoder för att tidigt upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande samt att dessa rutiner och metoder blir en del i introduktionen för nya medarbetare.

Genomförande

Organisation

Huvudansvarig kontaktperson på Samordningsförbundet i Södertälje har varit förbundschefen. De finansierade insatserna Mobilisering inför arbete (MIA) och Alis har utgjort de team som använt metoden och verktygen för att ställa sju frågor om våld. En pilotgrupp har utsetts och träffats regelbundet bestående av representanter från Södertälje kommun, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

MIA

Målgruppen för MIA är boende Södertälje, 16-64 år, och som av någon anledning inte arbetat på länge, avsett om det beror på sjukskrivning, rehabilitering eller på något annat. Parter i projektet är kommunen, Arbetsförmedling och Försäkringskassan.

MIA är till för att öppna dörrar mot arbetsmarknaden. Samtidigt bidrar vi till stegförflyttningen mot ett ökat deltagande i samhället, bättre hälsa och större social gemenskap. Mia erbjuder individuellt anpassat stöd i olika former. Tillsammans med deltagaren väljer vi de stödinsatser som passar bäst. Syftet är att varje deltagare ska kunna få och behålla ett arbete, klara av studier, alternativt få stöd i kontakterna med olika myndigheter.

Under ett år skrivs ca 130 deltagare in i MIA.

Alis

Målgruppen för Alis är unga vuxna som är i riskzonen för att ha svårt att få eller behålla ett arbete eller studier direkt efter gymnasietiden. Parter i projektet är kommunen, Arbetsförmedling och Försäkringskassan. Insatsen erbjuder vägledning och stöd genom en mentor. Mentorns roll är att stödja och vägleda deltagaren att ta sig förbi hinder för att få eller behålla arbete till exempel genom att följa upp en praktikplats eller följa med till Arbetsförmedlingen och vid behov vägleda till andra insatser.

Projektet kan även erbjuda ett antal platser hos en arbetskonsulent för individuellt stöd till arbete eller studier utifrån IPS-metoden. IPS, Individual Placement and Support, syftar till att ge individen ett stöd i att finna, få och behålla ett arbete.

Under ett år skrivs mellan 50-70 deltagare in i Alis.

Samverkan

Under åren har operativ samverkan genom pilotgruppen skett samt mer strategisk samverkan med företrädare från kommun, polis, åklagare, Södertälje sjukhus (paramedicin). Framför allt har samverkan skapats med Södertälje kommun inom Social- och omsorgskontoret och den operativa enhet, Relationsvårdscenter (RVC), som hjälper och stödjer den som är utsatt för våld i en nära relation och den som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Samverkan finns även med kyrkan, föreningar och ideella organisationer.

Kunskapshöjning

Pilotgruppen bestående av medarbetare inom MIA Vidare och Alis samt representanter från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har genomgått en bas- och metodutbildning om psykiskt, fysiskt och sexuellt våld under två halvdagar hösten 2019. Förbundet har, i samarbete med kommunens relationsvårdscenter och samordnare mot mäns våld mot kvinnor, erbjudit utbildningar och föreläsningar i Södertälje. Både lokalt anpassade utbildningar för medlemmars medarbetare genom RVC om våldets uttryck och konsekvenser samt återkommande digitala föreläsningar under bland annat under kampanjen en vecka fri från våld.

Kartläggning

En kartläggning gällande resurser som finns inom de olika myndigheterna och civilsamhället har genomförts genom intervjuer med representanter för olika verksamheter inom myndigheter, organisationer och föreningar. Syftet med kartläggningen har varit att undersöka vad som görs idag, framgångsfaktorer, brister och hur samverkan fungerar.

Sju frågor om våld

Frågeformulären sju frågor om våld har används inom Alis, MIA och till viss del inom Försäkringskassan. Det stöd som använts är frågeformuläret med de sju frågorna om våld som tagits fram av Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer, VKV. Frågorna är vetenskapligt validerade och definierade och har använts till drygt 750 unika personer i hela landet (november 2021). I frågorna definieras olika typer av våld och det finns även en fråga om tidigare våldsutsatthet. Formuläret har följts åt med checklistor och talmanus som stöd för personalen som ställer frågorna.

Svaren som vi fått i Södertälje har rapporterats till det nationella projektet och i denna rapport görs en vidare analys av de lokala resultaten. För Alis som är den insats som använt frågeformulären med störst systematik har frågorna om våld varit ett mycket viktigt steg och visat sig vara essentiellt för att kunna kartlägga behovet av stöd. Frågorna ställs 1–3 gånger under tiden deltagaren är i projektet. Oftast ställs frågorna för första gången under andra mötet av en mentor. För att kunna ställa frågorna i en förtroendefull miljö behöver deltagaren vara ensam, utan anhöriga eller andra personer närvarande. Om deltagaren är eller varit våldsutsatt har mentor möjlighet att ge omedelbart stöd att kontakta eventuella stödinsatser, initiera kontakt med socialtjänst och framförallt finnas som ett stöd i processen. När det gäller våldsutsatthet gör normaliseringsprocessen att mentorns roll blir extra viktig i processen att förstå sin situation.

Samordningsförbundet har genomfört fokusgrupper och enkätfrågor med medarbetare i de insatser som arbetat med att ställa frågor om våld.

Resultat

Våld och våldets konsekvenser är ett folkhälsoproblem, med många olika orsaker som grund. De som blivit utsatt för våld eller bevittnar våld, oavsett om de är unga eller vuxna, löper större risk för ohälsa och sämre arbetsförmåga.

Kartläggning

En kartläggning genomfördes under våren 2020 genom intervjuer med flera delar av kommunen socialtjänst, utbildningskontoret, regionen, polis, åklagare, Svenska kyrkan, Missionskyrkan, Kris (Kriminellas revansch i samhället), Juventas ungdomsjour, Brottsofferjouren och Kvinnojouren Annfrid.

Områden som ingick i kartläggningen var bland annat frågor om handlingsplan och rutiner, insatser uppdelade efter akuta och förebyggande, samverkan, framgångsfaktorer och utmaningar.

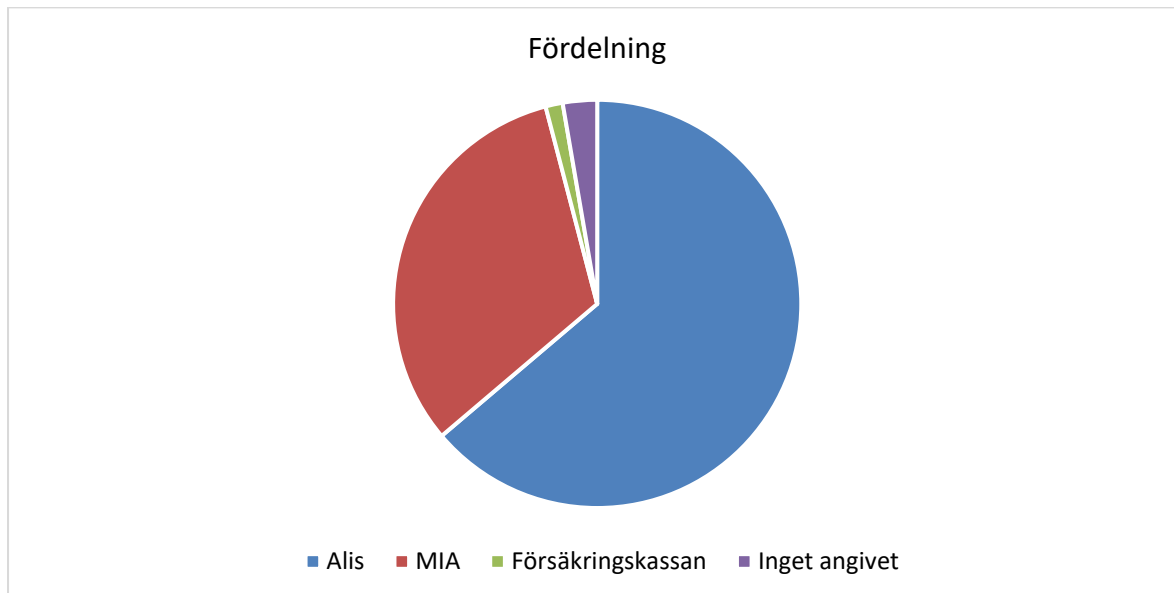
Kartläggningen visar att samverkan upplevs fungera i det akuta arbetet men kan utvecklas ytterligare när det gäller förebyggande insatser. Exempelvis samordna utbildningsinsatser. Framgångsfaktorer som lyfts är många. Några av dem är strukturer, korta ledtider och tvärprofessionellt arbete. Medan utvecklingsområden som lyfts handlar om organisation, ekonomi och utmaningar kring att nå äldre våldsutsatta samt arbetet med hedersproblematik.

Enkätfrågor

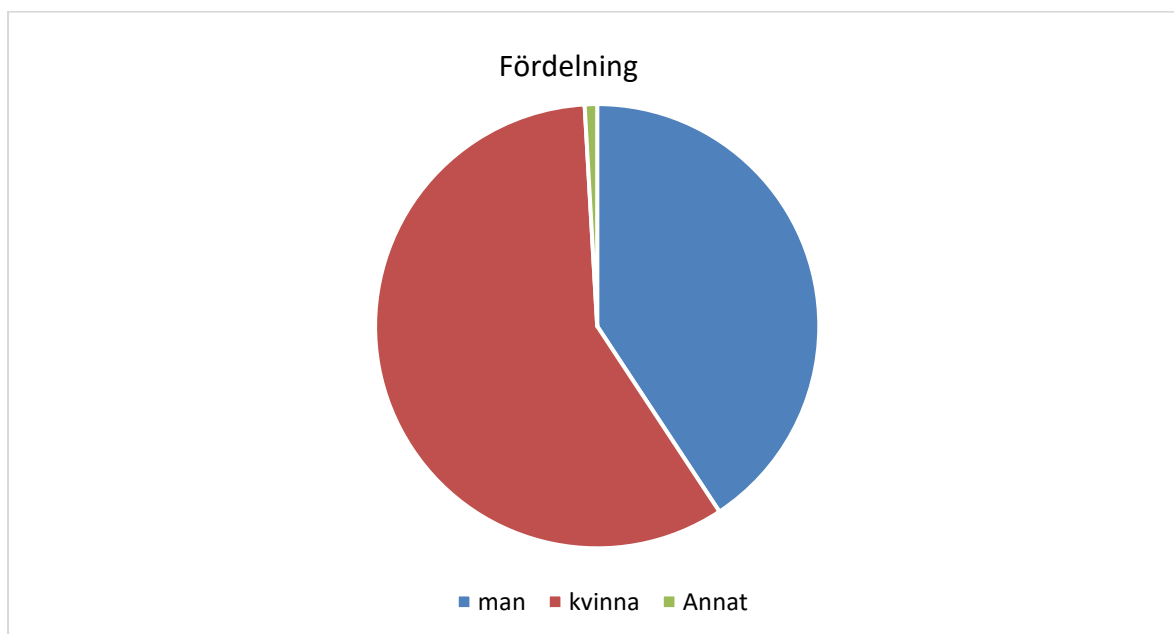
Resultaten från de enkätfrågor som ställs till deltagarna visar att en alltför stor andel av både kvinnor och män har drabbats av våld i nära relationer. Ett våld som inte har upptäckts av myndigheterna tidigare då frågor om våld aldrig har ställts. Ett våld som för många försvårar för deltagaren har komma vidare i sin rehabilitering.

Bakgrundsfaktorer

7 frågor om våld har ställt 221 gånger i Södertälje under perioden december 2019 till november 2021. 141 gånger har frågorna ställts i Alis och 71 gånger i MIA. 129 av de som svarat är kvinnor och 90 män. 43 gånger har deltagaren redan svarat en eller två gånger tidigare.

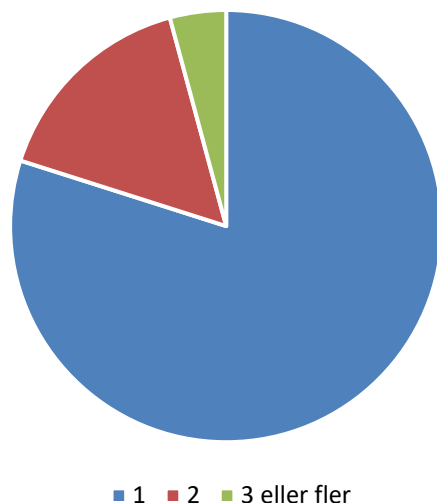
Figur 1 Andel frågor i olika verksamheter.

Figur 2 Könsfördelning

Antal formulär deltagaren besvarat

Figur 3 Antal gånger deltagaren svarat på frågorna

Frågor om våld

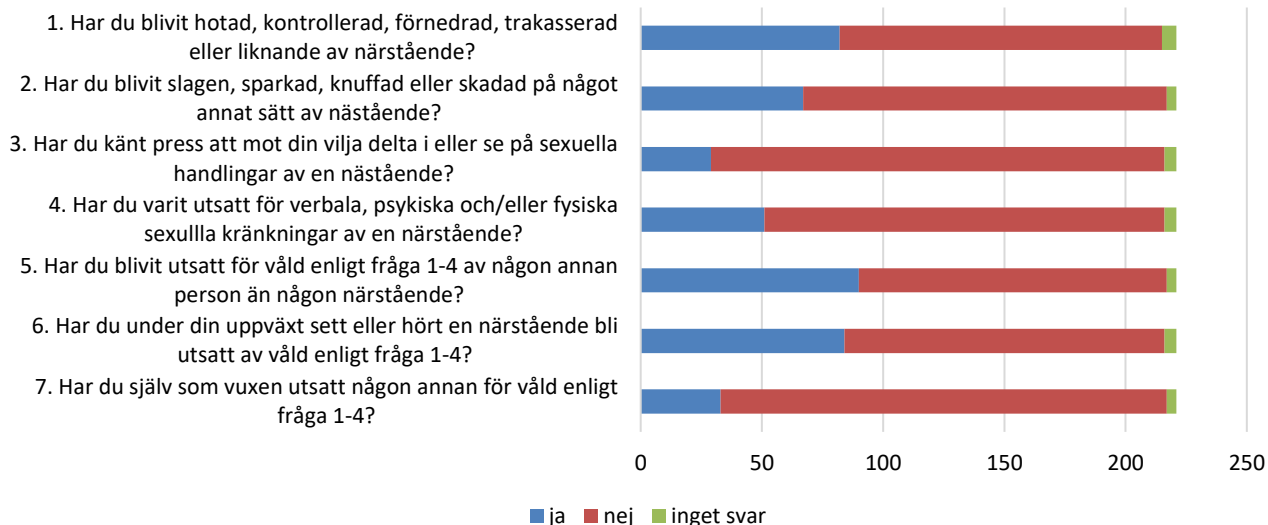
Följande sju frågor är det som ställts.

1. Har du blivit hotad, kontrollerad, förnedrad, trakasserad eller liknande av en närstående?
2. Har du blivit slagen, sparkad, knuffad eller skadad på något annat sätt av en närstående?
3. Har du känt press att mot din vilja delta i eller se på sexuella handlingar av en närstående?
4. Har du varit utsatt för verbala, psykiska och/eller fysiska sexuella kränkningar av en närstående?
5. Har du blivit utsatt för våld enligt fråga 1-4 av någon annan person än någon närstående?
6. Har du under din uppväxt sett eller hört en närstående bli utsatt för våld enligt fråga 1-4?
7. Har du själv som vuxen utsatt någon annan för våld enligt fråga 1 – 4?

66 % av de svarande svarar ja på en eller flera av frågorna, någon signifikant skillnad mellan män och kvinnor finns inte. Den fråga som fått flest jakande svar är fråga fem, 41 % av de svarande har blivit utsatt av våld från annan än närstående. 38 % har svarat ja på fråga 6 och har sett eller hört närstående blivit utsatt för våld. 37 % svarar ja på fråga 1 och har blivit hotad, kontrollerad, förnedrad eller trakasserad eller liknande av närstående. Figur 4 visar svarsfördelningen på alla frågor. Skillnaden mellan könen är liten

7 frågor om våld

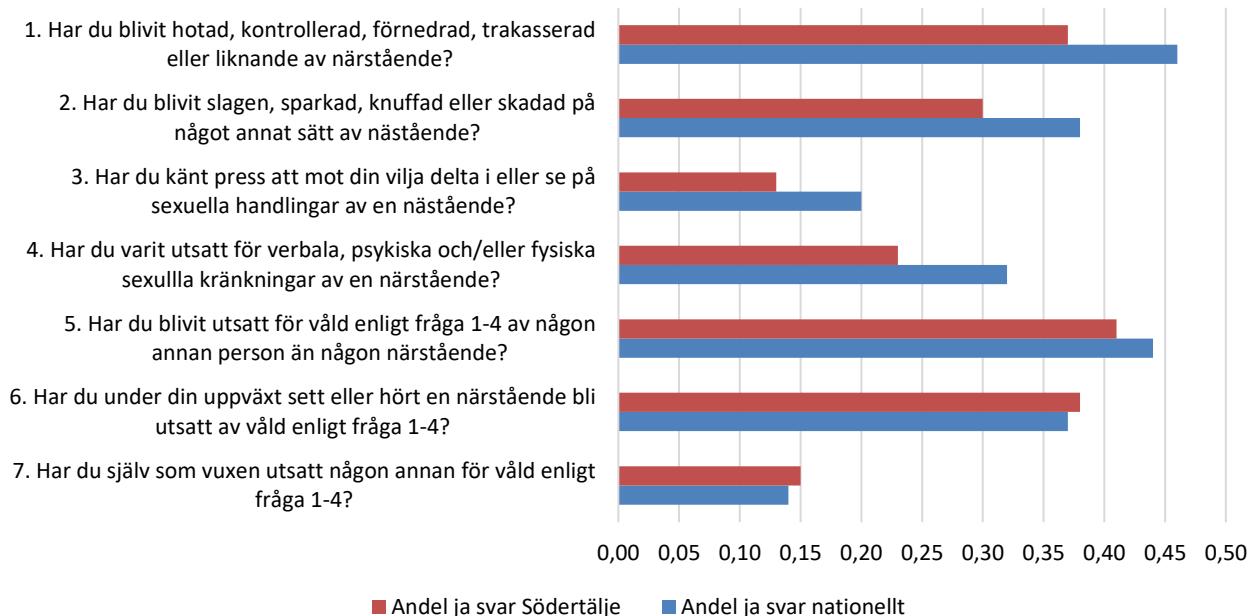

Figur 4 Svartsfördelning sju frågor om våld

Nationellt

Inrapportering av enkäter sker kontinuerligt till NNS. En sammanställning har gjorts av de 758 första frågeformulären som i huvudsak samlats in från 13 Samordningsförbunds insatser inom 9 regioner/län och 107 kommuner 2019-2021.

Jämförelse nationellt och lokalt

Figur 5 Andelen ja svar nationellt i jämförelse med Södertälje.

Det säger medarbetarna

Två stycken fokusgrupper har genomförts med medarbetare som arbetat med att ställa de sju frågorna om våld. Deltagarna tyckte att det har varit bra och viktigt att ställa frågorna. Att ställa frågorna har bidragit till kartläggningen av deltagaren. Det har underlättat att respondenterna känt till att alla fått frågorna. Deltagare berättar också att när frågorna ställs flera gånger blir det också fler möjligheter att få ärliga svar.

”Jag tänker att jag länge haft frågorna, ställt frågor men alla har inte ställt samma frågor. strukturellt, mer jämlikt alla får chansen, man kanske utgår från situationerna – alla får samma frågor om våld, det är den stora skillnaden och att det blir enklare att börja prata om det.”

Förberedelse lyfts fram som viktigt. Både att förbereda respondenten på att frågorna kommer att ställas, ställa frågorna efter att man skapat en allians med personen. Men också förbereda sig på vad som ska göras med svaren genom att informera andra verksamheter och förbereda kontaktuppgifter.

Handledning och kollegialt stöd är en annan sak som lyfts fram. Det har varit tufft för vissa att ställa frågorna och hantera de svar och samtal som blir. Därför är det viktigt att få hjälp att bearbeta.

”Knepigt att höra allt, i början innan man vant sig, man får detaljerade berättelser, vi är inga terapeuter, ofta har de kontakter runtomkring, får dra i de trådarna och se till att det ska arbetas på annan front. Låter hemskt att säga, men man vänjer sig.”

Jämställdhet och jämlikhet

I samhället finns tydliga normer kring hur olika personer är tillåtna att relatera sig själv till psykisk ohälsa och hjälpsökande. Generellt finns ett problem i maskulinitetnormen att prata om psykisk ohälsa och framförallt att söka hjälp för densamma. Att sju frågor om våld ställs systematiskt till alla ökar chansen att fler män får frågor om pågående och tidigare våld utsatthet. Vilket kan vara en viktig del i det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Andelen som svarat ja på någon av de sju frågorna om våld skiljer sig inte mellan män och kvinnor.

Utveckling och framtid

Arbetet med ökad upptäckt av våld kommer att fortsätta och regeringsuppdraget är förlängt. Avsikten är att samtliga insatser som finansieras genom förbundet fortsätter att ställa sju frågor om våld. Utifrån kunskap och lärdomar i pilotprojektet kommer fokus även fortsättningsvis vara på att sprida erfarenhet och kunskap. Metodmaterialet som följer sju frågor om våld ger förutsättningar att sprida kunskap om våldet, dess uttryck och konsekvenser, både till deltagare i finansierade insatser och till medarbetare. Detta medför att arbetet med sju frågor om våld är ett bra sätt att både sprida kunskap och samtidigt öka upptäckten. Sedan finns utvecklingspotential utifrån att så stor andel av deltagarna i MIA och Alis inte fått frågor om våld tidigare. Personer som deltar i förbundsfinansierade insatser har ofta en historik av möten med myndigheter och vård. Samarbetet med Länsstyrelsen i Stockholm fortsätter och för att uppnå mål om jämställdhet och ett samhälle fritt från våld och diskriminering behöver fokus fortsättningsvis även vara på förebyggande arbete.

Sammanfattning

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett komplext problem som kräver samverkan och samsyn mellan myndigheter och andra berörda aktörer i samhället. Samverkan och samsyn behövs både på individuell och strukturell nivå och bör ha sin utgångspunkt i individens behov och respekt för varje aktörs kompetens, uppdrag och ansvarsområde. Samordningsförbundets struktur med fyra samverkande parter är en bra grund för det gemensamma arbetet och ger även möjligheter till att över tid upprätthålla och forma samverkan över myndighetsgränserna.

Samordningsförbundet Södertälje har deltagit i regeringsuppdraget att öka upptäckten av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. Under 2019 och 2020 har det, inom regeringsuppdragets ram, utvecklats ett systematiskt operativt arbete. Projektet har tagit fram informationsmaterial, ordnat utbildningar och dokumenterat erfarenheter. Personal i finansierade insatser har utbildats, informationsinsatser har anordnats för att öka kunskap och medvetenhet om frågorna hos förbundets medlemmar och andra samarbetsparter.

Metodmaterialet med sju frågor om våld har rutinmässigt ställts till deltagare i MIA och Alis. Frågorna har ställts 221 gånger under en tvåårsperiod. Svaren visar att över hälften, 66%, av de tillfrågade har upplevt våld. Resultaten visar att en alltför stor andel av både kvinnor och män har drabbats av våld. Ett våld som inte har upptäckts av myndigheterna tidigare då frågor om våld aldrig har ställts. Ett våld som för många deltagare försvårar att komma vidare i sin rehabilitering.

Fokusgrupper har genomförts med delar av personalen som arbetat med att ställa frågorna tycker att det har varit bra och meningsfullt att ställa frågorna.

Arbetet med att upptäcka våld och stödja de som drabbats är ytterst angeläget. Det är viktigt både för individerna och för att myndigheter ska kunna arbeta effektivt så att personer som befinner sig i behov av samverkan får adekvata insatser.

Regeringsuppdraget är förlängt vilket medför att arbetet fortsätter med att sprida kunskap och erfarenhet samt erbjuda stöd i att börja ställa frågor om våld.